

Ψ

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ**

**РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ
СВІДОМОСТІ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ
ІДЕНТИЧНОСТІ ОСОБИСТОСТІ У
ВОЄННИЙ ТА ПОВОЄННИЙ ПЕРІОДИ**

**DEVELOPMENT OF NATIONAL AWARENESS
AND NATIONAL IDENTITY IN TIME OF WAR
AND POST-WAR PERIOD**

Рівне

29-30 листопада 2023 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет

**РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ТА
НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ОСОБИСТОСТІ У
ВОЄННИЙ ТА ПОВОЄННИЙ ПЕРІОДИ:**

збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції

**DEVELOPMENT OF NATIONAL AWARENESS AND NATIONAL
IDENTITY IN TIME OF WAR AND POST-WAR PERIOD:**

collection of papers presented
at the International Scientific and Practical Conference

(29-30 листопада 2023 р, м. Рівне)

УДК 159.9+ 316.6

Розвиток національної свідомості та національної ідентичності особистості у воєнний та повоєнний періоди : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (29-30 листопада 2023 р м. Рівне). Упоряд. Р. В. Павелків, Н. В. Корчакова. Рівне , 2023. 176 с .

Рекомендовано до друку Вченою радою Рівненського державного
гуманітарного університету

(протокол № 12 від 5.12.2023 р.)

Матеріали надруковані в авторській редакції. Редакційна колегія може не поділяти поглядів авторів. Відповідальність за зміст матеріалів, точність наведених фактів, цитат, посилань на джерела, достовірність іншої інформації та за додержання норм авторського права несуть автори.

*Гудовсек Сергій Вікторович,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Рівненського державного гуманітарного
університету, м. Рівне, Україна*

*Гудовсек Оксана Анатоліївна,
канд. пед. наук, доцент,
професор кафедри педагогіки початкової,
інклюзивної та вищої освіти
Рівненського державного гуманітарного університету
м. Рівне, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-0933-7684>*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ ДО БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. В сучасних реаліях нашого існування, військової агресії РФ проти України, збереження життя особистості постає наскрізною проблемою будь-якої сучасної науки й має висвітлюватися практично всіма галузями знань.

Науковий інтерес до проблем безпеки життєдіяльності був як у мислителів минулого: Платон, Аристотель, Сенека та ін., так і сучасних дослідників Г. Волович, Г. Сілласте, М. Грищенко та ін. Важливість теоретико-практичної розробки питань психології безпеки життєдіяльності особистості відображено у працях І. Балінта, М. Мурані, Н. Грішина, В. Зазикіна, В. Дмитрієвського, В. Мошкіна та ін.

Теоретико-методичні основи забезпечення освітнього процесу з безпеки життєдіяльності особистості у закладах вищої освіти досліджували О. Буров, В. Заплатинський, І. Іванова, В. Кузнецов, В. Мухін, Л. Сидорчук, С. Шкрєбень. Дослідження вчених переконливо свідчать про важливість поставленого питання для сучасного етапу розвитку науки, що зумовлено потребами особи і суспільства [5].

Мета дослідження – розкрити психолого-педагогічну готовність особистості до безпеки життєдіяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Безпека життєдіяльності передбачає не лише фізичний захист кожної особистості («безпека людини») чи завдання виживання і безпеки особистості («людська / глобальна безпека»), а більшою мірою реалізацію здатності до повноцінного життя та гарантування відповідних умов для цього з боку самої особистості, громадських організацій, суспільства, а також – держави, міжнародного співтовариства, міжнародних організацій тощо [1].

Отож, структура безпеки життєдіяльності особистості включає:

- питання забезпечення власної безпеки, безпеки оточуючих та безпеки середовища в якому перебуває особистість
- уміння й навички безпечної поведінки;
- знання способів і засобів захисту в небезпечних і надзвичайних ситуаціях [3, с. 38];
- постійне удосконалення вмінь і навичок безпечної реалізації індивідуальної та соціальної діяльності, керуючись ціннісним відношенням до природи та суспільства [7].

Істотним фактором готовності особистості до збереження життя є рівень її компетентності, знання основних чинників безпечної поведінки. Не викликає сумніву, що глибина й міцність засвоєння способів і засобів захисту від небезпечних і надзвичайних ситуацій, розвитку вмінь і навичок безпечної поведінки в різних умовах є основою зниження ризиків життєдіяльності людей. Чималу роль у цьому процесі відіграють якості

людини. Під ними розуміють індивідуально-психологічні особливості особистості, які є умовою успішного виконання тієї або іншої продуктивної діяльності: темперамент, характер (риси характеру), воля, емоційна сфера, здібності людини та інші складові, які входять до структури особистості [2, с. 398].

До безпечної життєдіяльності відносяться питання здорового способу життя, раціонального харчування, статевого виховання, адаптації до освітнього процесу, загальні відомості про безпечну життєдіяльність, а також збереження життя, під час ракетних атак та масованих бомбардувань військом РФ територій України тощо.

Аналіз фактичних матеріалів про життя здобувачів вищої освіти свідчить про її неупорядкованість і хаотичну організацію. Це відображається у таких важливих компонентах повсякдення як несвоєчасне харчування, систематичне недосипання, короткий час перебування на свіжому повітрі, недостатня рухлива активність, відсутність загартовуючих процедур, виконання навчальної роботи у нічний час, куріння, тощо. Все це загострюється із постійними тривожними станами пов'язаними з оголошенням повітряних тривог, масованих атак по території України. Накопичені протягом навчального року негативні наслідки такої організації життєдіяльності найбільш яскраво виявляються наприкінці навчання (підвищується кількість хронічних захворювань). Ці негативні процеси спостерігаються протягом всіх років навчання, вони суттєво впливають на стан здоров'я молоді і потребують психолого-педагогічної корекції на рівні не тільки особистого життя, але й суспільного в рамках освітніх закладів [4].

Сприйняття навчального матеріалу, яке відбувається в постійних тривогах, стресах, недосипаннях призводить до порушення резистентності організму здобувачів вищої освіти. Тому у них нерідко розвивається нервово-психічна стани, що підвищує ризик небезпечної поведінки та погіршення стану здоров'я.

Перевантаження організму, внаслідок емоційного та інтелектуального напруження, особливо під оголошення повітряної небезпеки, може призвести до стресових станів, у результаті чого змінюється фізичний та психічний стан, що призводить до розвитку різноманітних психологічних розладів. На тлі хронічного стресу розвиваються вегето-психози – вегетативний невроз, слабкість, втрата апетиту, швидка емоційність, дратівливість, нейроциркуляторна дистонія, вегето-судинна нестабільність, функціональні розлади шлунка тощо [6, с. 217]. Крім того, на фоні негативних психологічних ознак особистості виникають: виражена фізична слабкість, зміни в системі стосунків із соціальним оточенням, соматичні захворювання (неврози, вірусна хвороба шлунка та дванадцятипалої кишки, гіпертонічна хвороба, вади серця, цукровий діабет тощо). Поганий стан здоров'я, у свою чергу, призводить до невідвідування занять, впливає на якість освіти та веде до формування фахівців, які не відповідають високим вимогам, що ставляться до випускників вищих навчальних закладів.

На сучасному етапі життя української нації, в умовах агресії РФ, підготовка здобувачів вищої освіти вимагає згуртованості науково-педагогічних працівників ЗВО, для створення системи психолого-педагогічної допомоги з метою подолання хворобливих страхів, хворобливих ситуацій, існуючих фізичних та психологічних загроз, небезпек, ризиків.

Основним завданням в освітньому процесі закладів освіти є формування у майбутніх фахівців, розуміння того, що основним пріоритетом під час вирішення будь-яких професійних чи особистих проблем є збереження власного здоров'я і здоров'я оточуючих. Тому існує потреба в розвитку культури, яка враховує конкретні ресурси людської діяльності в умовах воєнного стану.

Висновки. Отже, ефективність підготовки особистості до безпеки життєдіяльності забезпечується такими умовами: прагнення до безпечної діяльності; інтеграція знань з усіх аспектів безпеки життєдіяльності у взаємопов'язаний (співобумовлений) комплекс;

формування практико-орієнтованих вмінь забезпечення життя та здоров'я особистості; використання інтерактивних форм в освітньому процесі для забезпечення набуття та усвідомлення особистого досвіду безпечної життєдіяльності та здорового способу життя.

Список використаних джерел

1. Андрейчук Н. І., Кіт Ю. В., Шибанов С. В., Шерстньова О. В. Охорона праці: навч. посіб. Львів, 2012. 273 с.
2. Биков В. І. Кожем'якін О. С. Удосконалення процесу викладання дисципліни «Безпека життєдіяльності» у вищих закладах освіти. *Безпека життєдіяльності*. 2007. № 5. С. 38-39.
3. Бикова С.В. Саннікова О.П. Психологічна діагностика стійкого ставлення до безпеки життєдіяльності: апробація оригінальної методики. *Проблеми гуманітарних наук. Наукові записки Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2008. №19. С. 4-15. Серія «Психологія»
4. Василенко В. А. Європейська освіта пор здоровий спосіб життя. *Етапи великого шляху Відродження*. 2000. №3. С. 7 – 10.:
5. Кузнецов В.О., Мухін В.В., Буров О.Ю., Сидорчук Л.А., Заплатинський В.М., Шкробець С.А. Концепція освіти з напрямку «Безпека життя і діяльності людини». *Інформаційний вісник Вища освіта*. 2001. № 6. С. 6–18.
6. Коцур Н. І. Гармаш Л. С., Калиниченко І. О., Товкун Л. П. Валеологія: підруч. для студ. пед. спец. ВНЗ. Корсунь-Шевченківський: В.М. Гавришенко, 2011. 581 с.
7. Приходько І. І. Розвиток і відновлення психологічної безпеки особистості у фахівців екстремальних видів діяльності. Посібник. Х. : НАНГУ, 2017. 102 с

Данильченко Ольга Павлівна,
здобувач другого(магістерського)рівня вищої
освіти Тернопільського національного
педагогічного університет
імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, Україна

Оран Марина Олегівна,
доктор психологічних наук, професор, професор
національного педагогічного університет
імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-7598-8453>.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕСОМ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

У сучасних умовах господарювання бізнес постійно зіштовхується з різноманітними викликами, серед яких особливе місце займають кризові ситуації. Кризова ситуація в бізнесі - це непередбачений стан, коли підприємство стикається з серйозними проблемами, що можуть загрожувати його функціонуванню і вимагати негайних заходів для вирішення. Це може включати фінансові труднощі, кризові ситуації на ринку, проблеми з управлінням або інші фактори, які впливають на успішність підприємства. Вони можуть виникати як внаслідок внутрішніх помилок управління, так і через зовнішні економічні, політичні та соціальні шоки. Вплив криз на бізнес часто має глибокий та далекосяжний характер, змушуючи керівництво компаній переосмислювати стратегії ведення бізнесу, оперативні процеси, а також підходи до

Derpoliuk Elena Features of psychological correctional work with women using meditation tools in a remote setting.....	45
Доній Вікторія Сергіївна Прояви національної ідентичності українців у сучасному культурному просторі	48
Зубкевич Юлія Володимирівна, Широких Анастасія Олегівна Військова агресія як каталізатор національної свідомості українського суспільства	51
Ільчук Сергій Соціальна ексклюзія як виклик повоєнної України	52
Іщенко О.В. Соціально-психологічні особливості психологічного клімату в організації у кризовий період.....	55
Кікінежді Оксана Михайлівна, Василькевич Ярослава Зіновіївна Розвиток національної ідентичності сучасної молоді: егалітарний вимір	57
Кожем'яка Юлія Миколаївна, Чередниченко Тетяна Володимирівна Військова агресія як каталізатор національної свідомості українського	60
Компанієць Ольга Самооцінка старшокласника як передумова виникнення конфліктної взаємодії з ровесниками.....	62
Краля Катерина Миколаївна Джерела самоефективності особистості.....	65
Красовська Інна Василівна, Парфанович Іванна Іванівна Вплив командних активностей на продуктивність діяльності організації.....	67
Кулакова Лариса Миколаївна Збереження репресованими українцями етнічної ідентичності в умовах заслання.....	70
Кулаков Руслан Станіславович Національна самосвідомість особистості: теоретичні аспекти формування.....	73
Кулеша Наталія Петрівна Психологічні особливості психічного здоров'я внутрішньо переміщених осіб під час війни.....	75
Кутішевська Дарина Психологічні особливості самореалізації жінок зрілого віку....	78
Лазаренко Інеса Станіславівна, Рибак Тетяна Миколаївна Актуальність надання первинної психологічної допомоги викладачам та студентам у надзвичайних ситуаціях.....	80
Левко Олександр Олегович Формування психологічної готовності майбутніх стоматологів до професійної діяльності в умовах сьогодення	83
Литвиненко Світлана Анатоліївна, Ямницький Вадим Маркович Етапи професійно-особистісного розвитку сучасних допомагаючи практиків у системі неформальної післядипломної освіти: досвід символдрами.....	85

Луцук Галина Олександрівна Розвиток соціальної відповідальності майбутніх психологів під час формування готовності до професійної діяльності у воєнний період.....	87
Луцук Тетяна Іванівна Екзистенційна криза в умовах війни : причини та наслідки..	89
Мельничук Ірина Психологічний розвиток і корекція резильєнтності особистості у воєнний період.....	92
Мешко Олександр Іванович, Павловський Тарас Анатолійович Особливості розвитку професійної стресостійкості працівників сфери надання послуг	94
Момот Марина Анатоліївна Вплив психотравмуючих ситуацій на людей похилого віку.....	97
Ніколайчук Галина Іванівна, Демчук Олена Олександрівна Формування української ідентичності в умовах сучасних викликів.....	100
Опанасюк Ірина Василівна Роль кольору в осмисленні підлітками власного емоційного контексту та його змін під впливом психотравмуючих обставин.....	103
Охріменко Наталія Павлівна Рівні патріотичної вихованості дітей 6-7 років засобами художнього краєзнавства.....	105
Павелків Віталій Романович Психологічні особливості розвитку національної свідомості та ідентичності студентської молоді у воєнний період.....	108
Паламарчук Володимир Богданович Психологічні детермінанти формування професійного мислення у майбутніх маркетологов.....	111
Паламарчук Владислав Володимирович Розвиток комунікативної компетентності майбутніх фахівців сфери бізнесу.....	114
Панащук Ігор Миколайович Відповідальність як професійно-особистісна якість майбутнього педагога.....	116
Панченко Оксана Петрівна Рівні патріотичної вихованості дітей 6-7 років засобами художнього краєзнавства.....	118
Панченко Оксана Петрівна Загальнотеоретичний аспект діяльності бізнес-психологів в умовах воєнного стану	121
Полякова Світлана Василівна, Розумний Сергій Михайлович Екстралінгвістичні засоби розкритті психологічного стану людини в умовах сучасної війни.....	123
Радул Ірина Геннадіївна Військовий стрес у дітей.....	126
Радул Сергій Григорович Effect of job related and personal stressors on the pilots.....	128

Розвиток національної свідомості та національної ідентичності особистості у поствоєнний період

Рейко Анастасія Василівна, Орап Марина Олегівна Емоційний інтелект менеджера: ключова компетентність для росту конкурентоспроможності бізнесу у воєнний час.....	131
Савелюк Наталія Михайлівна Асоціативний експеримент у дослідженні семантичних полів вербального стимулу «Україна»	135
Созонюк Ольга Степанівна Психологічний стан і національна ідентичність дітей внутрішньо переміщених осіб: сучасні виклики	137
Сидоркевич Дмитро Йосипович Психологічні умови формування професійної компетентності майбутніх фізичних реабілітологів до фахової діяльності у воєнний та повоєнний періоди.....	140
Халік Олена Олександрівна Розвиток самоосвітньої професійної компетентності випускників педагогічного ЗВО як умова ефективності відбудовчих процесів у воєнний та повоєнний періоди.....	142
Хаустова Тетяна Миколаївна Соціально-психологічні особливості життєстійкості внутрішньо-переміщених осіб.....	145
Чмут Яна, Широких Анастасія Олегівна Роль засобів масової інформації у формуванні масової свідомості громадян	147
Шевчук Анна Іванівна, Широких Анастасія Олегівна Особливості вияву підвищеної тривожності у підлітків.....	151
Шумик Любов Ростиславівна Детермінанти формування національної самосвідомості.....	153
Щирук Ірина Анатоліївна Психологічні особливості терапії осіб постраждалих на ПТСР: аксіом-особистісний підхід	157
Юрчук Олексій Іванович Основні принципи розвитку національної свідомості у дошкільному віці.....	159
Юрчук Олена Сергіївна Психологічні основи розвитку резильєнтності особистості в умовах війни.....	161
Янкавс Юрій Андрісович Психологічні умови формування комунікативної компетенції майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту у процесі професійної підготовки	163
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	166